

ДЕТАЛЬНІШЕ ПРО БУЛІНГ ДЛЯ УЧНІВ

Булінг — це прояв нетерпимості до прав людини і форма насильства, де постраждати може будь-хто, незалежно від гендерної ідентичності та віку. У школі від булінгу страждають як хлопці, так і дівчата. Жертвами цькування можуть стати навіть вчителі. Булінг суперечить таким базовим поняттями як толерантність, права людини, взаємоповага.

За [даними](#) Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), в Україні 67% дітей від 11 до 17 років стикалися з проблемою булінгу, а 24% дітей були жертвами цькування. Крім того 40% опитаних дітей соромляться говорити про цькування, а 22% вважають це нормальним явищем.

ЩО ТАКЕ БУЛІНГ І ЯКИМ ВІН БУВАЄ

Слово «булінг» походить від англійського bullying — бичування (переслідування). Булінг в школі — це дії або бездіяльність учасників освітнього процесу, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи, внаслідок чого може бути заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого. Булінг буває:

- **фізичний — нанесення тілесних ушкоджень;**
- **економічний — навмисне пошкодження особистих речей, вимагання грошей, крадіжки;**
- **психологічний — образи, погрози, непристойні жарти, ігнорування, шантаж, наклеп чи маніпуляції;**
- **сексуальний — жарти сексуального характеру, принизливі жести та образливі чутки, зйомки у роздягальнях, сексуальні погрози;**
- **кібербулінг — це переслідування за допомогою електронних пристроїв, в тому числі мобільних телефонів та інтернету.**

Порядок подання та розгляду заяв про випадки булінгу (цькування)

- 1. Здобувачі освіти, працівники та педагогічні працівники, батьки та інші учасники освітнього процесу, яким стало відомо про випадки булінгу (цькування), учасниками або свідками якого стали, або підозрюють його вчинення по відношенню до інших осіб за зовнішніми ознаками, або про які отримали достовірну інформацію від інших осіб зобов'язані повідомляти директору.**
- 2. Розгляд та неупереджене з'ясування обставин випадків боулінгу (цькування) здійснюється відповідно до поданих заявниками заяв про випадки булінгу (цькування)**
- 3. Заяви, що надійшли на електронну пошту, отримує секретар, яка зобов'язана терміново повідомити керівника закладу та відповідальну особу.**
- 4. Прийом та реєстрацію поданих Заяв здійснює відповідальна особа – секретар.**
- 5. Заяви реєструються в окремому журналі реєстрації заяв про випадки булінгу (цькування).**
- 6. Форма та примірний зміст Заяви оприлюднюється на офіційному веб-сайті закладу.**
- 7. Датою подання заяв є дата їх прийняття.**
- 8. Розгляд Заяв здійснює керівником ліцею з дотриманням конфіденційності.**

Комісія з розгляду випадків булінгу (цькування)

- 1. За результатами розгляду Заяви керівник ліцею видає рішення про проведення розслідування випадків булінгу (цькування) із визначенням уповноважених осіб.**
- 2. З метою розслідування випадків булінгу (цькування) уповноважені особи мають право вимагати письмові пояснення та матеріали у сторін.**
- 3. Комісія створюється наказом керівника закладу.**

- 4. До складу комісії можуть входити педагогічні працівники (у тому числі психолог), батьки постраждалого та булера, керівник ліцею та інші заінтересовані особи.**
- 5. Комісія у своїй діяльності керується законодавством України та іншими нормативними актами.**
- 6. Якщо Комісія визначила, що це був булінг (цькування), а не одноразовий конфлікт чи сварка, тобто відповідні дії носять систематичний характер, то директор зобов'язаний повідомити уповноважені органи Національної поліції та службу у справах дітей.**
- 7. У разі, якщо Комісія не кваліфікує випадок як булінг (цькування), а постраждалий не згодний з цим, то він може одразу звернутись із заявою до органів Національної поліції України**
- 8. Рішення Комісії приймаються більшістю її членів та реєструються в окремому журналі, зберігаються в паперовому вигляді з оригіналами підписів всіх членів Комісії.**
- 9. Батьки зобов'язані виконувати рішення та рекомендації Комісії.**

ЩО ТАКЕ БУЛІНГ І ЯК З НИМ БОРОТИСЬ? У ЦЬОМУ РОЗДІЛІ РОЗМІЩЕНО РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ УЧНІВ, БАТЬКІВ І ПЕДАГОГІВ, ЩО ДОПОМОЖУТЬ СТВОРИТИ БЕЗПЕЧНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Які ознаки булінгу і як довго він триває

Не варто булінг плутати із конфліктом. Конфлікт — це тимчасове непорозуміння між людьми через різні погляди стосовно того чи іншого питання. Сторони конфлікту зазвичай не мають фізичної або іншої переваги один над одним на відміну від булінгу, коли кривдник обирає слабшу за себе людину.

У булінгу зазвичай є три сторони — кривдник (булер), потерпілий (жертва) і спостерігачі. Ознакою булінгу є систематичність дій, в результаті яких потерпілі відчувають приниження, страх, тривогу або соціальну ізоляцію у колективі.

Тривати булінг може тиждень чи місяць, а може й довше. Все залежить від того, як себе поведуть не тільки постраждалий чи кривдник, а і спостерігачі, які соромляться чи бояться сказати про прояви булінгу. Інколи спостерігачі не кажуть про це, бо підтримують самого булера.

Причини, що спонукають до булінгу

Все залежить від мети, яку кривдник переслідує. Здебільшого булер так самостверджується в колективі. Ще сьогодні подається багато негативної інформації по телевізору чи в інтернеті, агресивні комп'ютерні ігри теж можуть спонукати дитину до агресивної поведінки. Також причиною подібної поведінки може бути насильство в сім'ї. Коли батьки змушують дитину робити те, чого вона не хоче. Навіть якщо дитина стала тільки свідком такого насильства, все одно в подальшому вона «переносить» цей негатив на інших.

Як розпізнати, що дитина стала об'єктом булінгу і що робити

Зазвичай від булінгу страждають діти, які відрізняються від інших — кольором волосся, може якимись фізичними вадами. Хоча потерпілими можуть стати не тільки фізично слабші чи менш обдаровані діти. Навпаки, вони можуть гарно вчитися, бути

інтелектуально розвиненими, але, наприклад, одягатися не дуже привабливо. А буває причиною булінгу стає заздрість з боку однолітків.

Насамперед вчителі і батьки повинні звернути увагу на зміни у поведінці учня чи учениці:

- замкнутість, поганий настрій та пригніченість;**
- погіршення успішності в навчанні;**
- не бажання ходити у школу або дитина ходить до школи іншим шляхом;**
- нестандартні розмальовки в зошитах чи на руках дитини.**

Батьки повинні любити дитину. Якщо дитина міняється — це завжди помітно. Значить, настав час поговорити з нею. Тактовно і без тиску, щоб дитина довірилася і розповіла про свої проблеми. Дитина повинна бути впевнена, що вдома її зрозуміють, завжди допоможуть, дадуть пораду, а не покарають за якісь дії.

Як не допустити проявів булінгу в ліцеї

Ліцей один із основних агентів гендерної соціалізації дитини. Саме на педагогах лежить відповідальність за те, щоб вчасно виявити прояви булінгу і попередити його наслідки.

Для цього потрібно:

- постійно вести роз'яснювальну роботу серед учнів. Проводити теоретичні та практичні навчання. Під час тренінгів та практичних уроків вчити учнів слухати один одного, поважати іншу думку і разом знаходити правильне рішення;**
- у випадку проявів булінгу не треба замовчувати проблему, інакше це може привести до шкоди фізичному або психічному здоров'ю учнів;**
- проводити тренінги з питань протидії булінгу для педагогів, адже вони теж можуть стати його жертвами з боку школярів.**

Куди звертатися по допомогу

Учень, якого переслідують у ліцеї, має розповісти все батькам. Також він може звернутися по допомогу до керівника ліцею, класного керівника, майстра виробничого навчання чи психолога. Учні і батьки можуть звернутися до служби у справах дітей при Галицькій райдержадміністрації. Ще в Україні існує єдиний контакт-центр юридичної допомоги, куди можна зателефонувати за номером 0 800 213 103. Центр працює цілодобово, а дзвінки безкоштовні.

Якщо учневі необхідна психологічна допомога — слід звернутися на Національну дитячу «гарячу лінію» для дітей і батьків з питань захисту їхніх прав за номером 116 111 чи на національну «гарячу лінію» із попередження домашнього насильства, торгівлі людьми та гендерної дискримінації — 116 123 (для дзвінків з мобільного).

Відповідальність за булінг

Якщо дитині виповнилося 16 років, то відповідальність за вчинення булінгу неповнолітньої чи малолітньої особи карається штрафом від 850 до 1700 гривень або громадськими роботами від 20 до 40 годин.

Знущання, вчинені повторно або групою осіб, караються штрафом від 1700 до 3400 гривень або громадськими роботами на строк від 40 до 60 годин.

Якщо дітям, які вчинили булінг, не виповнилося 16 років, то відповідатимуть їхні батьки або особи, що їх замінюють. До них застосовується покарання у вигляді штрафу від 850 до 1700 гривень або громадські роботи на строк від 20 до 40 годин.

Є покарання за приховування фактів булінгу. Якщо керівник школи не повідомить поліцію про відомі йому випадки цькування серед учнів, його оштрафують на суму від 850 до 1700 гривень або призначать виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням до 20% від заробітку.

Які можуть бути психологічні наслідки для учасників булінгу

Для тих, кого булять

Для постраждалої дитини великим стресом булінгу є виключення її з групи. Формально вона перебуває в колективі, а насправді — живе поза ним. У дитини формується занижена самооцінка. Зазвичай

постраждали від насилля в дорослому житті відчують постійну тривогу і невпевненість у собі.

Також у потерпілих від насилля штучно формується ненависть до людей. У крайньому випадку це може призвести до того, що у дорослому житті людина прагнучиме помсти, у тому числі і фізичної розправи. І об'єктами помсти можуть стати сторонні люди.

Ще жертви знущань схильні до депресій. А це формує іншу крайність — самогубство.

Для тих, хто булить

Переслідувачі через перебільшення власного значення неадекватно сприймають норми і правила в колективі. Вони переконані, що можуть змінити їх на власний розсуд. У дорослому житті такі люди не сприйматимуть правила будь-якого колективу. Близько 60% ініціаторів знущань отримують судимості уже в молодому віці. Більшість з них у дорослому житті стають злочинцями.

Переслідувачам складніше отримати гарну освіту. І навіть якщо вони її отримали, в подальшому колишні булери можуть стати авторитарними керівниками. Переслідувачі, як правило, мають низьку здатність до емпатії. Тому почуття інших для них не важливі. Булери в дорослому житті можуть залишитися без друзів.